

ANKARA İLİ KEÇİÖREN İLÇESİNDEKİ İLKÖĞRETİM OKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN BOŞ ZAMAN ETKİNLİKLERİNE KATILIM MOTİVASYONU

Bahadır Rıza ALTUNAY¹ Velittin BALCI²

ÖZET

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte artan boş zamanların değerlendirilmesi günümüzde önemli bir konu haline gelmiştir. Öğretmenlerin bu tip boş zaman etkinliklerine katılımları ve motivasyon düzeyleri ise eğitim sektörü açısından son derece önemlidir. Bu amaçla çalışmada; öğretmenlerin çalışma dışı zamanları içerisinde yaptıkları etkinliklere katılım motivasyonları incelenmiştir. Araştırmanın evrenini Ankara ili Keçiören ilçesindeki ilköğretim okullarında çeşitli branşlarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise Keçiören ilçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan yaklaşık 4700 öğretmenden rasgele seçilmiş 1075 kadın ve erkek öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada Mutlu (2008) tarafından geliştirilen Boş Zaman Motivasyonu Ölçeği kullanılmış ve sonuçlar istatistiki yöntemlerle analiz edilmiştir. Çıkan sonuçlara göre, Boş Zaman Motivasyon Ölçeği'nde yer alan beş alt boyutta ele alınan bağımsız değişkenlerden dolayı farklılıkların ortaya çıktığı ancak bu farklılıkların en çok motivasyonsuzluk, bilmek başarmak ve dışsal düzenleme boyutlarında arttığı görülmüştür. 45 ve üzeri yaş grubundaki öğretmenlerin boş zaman aktivitelerine katılım motivasyonunun daha çok dışsal faktörlere, daha genç yaşta öğretmenlerin ise içsel faktörlere bağlı olduğu görülmüştür. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere nispeten, dışsal düzenleme boyutu haricinde diğer tüm boyutlarda motivasyonlarının daha yüksek olduğu fakat 24 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip öğretmenlerin daha az motivasyona sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Sosyal Bilimler branş grubundaki öğretmenlerin, Sınıf Öğretmenliği ve Görsel Sanatlar & Beden Eğitimi branş grubundaki öğretmenlere nispeten hem bilmek başarmak boyutunda hem de özdeşim/içe atım boyutunda daha yüksek değerlere sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca, Eğitim faktörünün bilmek/başarmak alt boyutunda motivasyonu artırdığı ancak gelir düzeyi ve medeni durum değişkenlerinin öğretmenlerin etkinliklere katılım motivasyonunu artırmadıkları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Boş zaman, motivasyon, öğretmen

MOTIVATION OF TEACHERS FOR PARTICIPATION IN LEISURE TIME ACTIVITIES IN INSTITUTIONS OF PRIMARY EDUCATION IN KEÇİÖREN PROVINCE OF ANKARA

ABSTRACT

With the development of technology, making use of growing leisure time has become an important issue today. Teachers' participation in these types of leisure activities and their motivation levels are extremely important in terms of the education sector. For this purpose, this study examines the teachers' motivations to participate in activities outside working times. The population of the study consists of teachers from various fields working in the primary schools in Keçiören district of Ankara. The survey sample group consists of 1075 male and female teachers randomly selected among approximately 4,700 teachers working in the primary schools in Keçiören district. In the study, Leisure Motivation Questionnaire (LMQ) which was developed by Mutlu, İ. (2008) was used and the results were analyzed with statistical methods. According to the results; it has been observed that there were significant differences because of the independent variables discussed in the five sub-dimensions of Leisure Motivation Questionnaire (LMQ), but these differences increased at most in the sub-dimensions of 'amotivation', 'to know and to accomplish' and 'external regulation'. It has been found out that the motivation of participating in leisure time activities for 45 + age group depends on external factors, while the motivation of the younger teachers depend on internal factors. It has been found out that women's motivation unlike the men's are higher in all sub-dimensions except 'external regulation' but the teachers with a 24 + length of service have less motivation. It has been observed that the teachers of Social Sciences group have higher scores when compared with the teachers of Art&Physical Education and Elementary school teachers both in the dimensions of 'to know and to accomplish' and 'identified / introjected'. Moreover, It has been concluded that the education factor increases the motivation in the sub-dimension of 'to know and to accomplish', yet, the marital status and the income level variables don't increase the motivation of leisure time activities participation of teachers.

Keywords: Leisure time, motivation, teachers

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Yazışmadan sorumlu yazar: altunaybahadir@gmail.com

² Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

GİRİŞ

Boş zamanı etkin bir şekilde değerlendirmenin; iş verimini arttırması ve iş düzeninin sağlanmasındaki faydalarının dışında; günümüz insanının, rutin iş hayatından kurtularak istediği şekilde yaşaması ve kendini bulması böylelikle toplumu kültürel anlamda geliştirici enerjinin ortaya çıkmasını sağladığı için de önemli olduğu bilinmektedir [1]. Sözlük anlamı olarak boş zaman; bireyin kendi adına özgürce kullanma hakkının olduğu, çalışma ve yaşamla ilgili zorunlu sorumlulukların ya da görevlerin gerçekleştirilmesinden sonra kalan zaman olarak tanımlanmaktadır [2]. Uluslararası literatürde boş zaman kavramı, bir etkinlik olarak değerlendirilmektedir. Buna göre şöyle bir tanım elde edilmiştir: “Boş zaman etkinliği, kişinin mesleki, ailevi ve toplumsal görevlerini yerine getirdikten sonra özgür iradesiyle girişebileceği, dinlenme, eğlenme, bilgi ya da becerilerini geliştirme, toplum yaşamını gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlarıdır” [3].

Sosyal faktörler, kültürel yapı, ekonomik faktörler, aile yapısı, meslek, gelir düzeyi, yerleşim yeri, yaş ve cinsiyet gibi pek çok faktöre bağlı olarak değişen boş zamanın üç temel fonksiyonu vardır. Bunlar; Dinlenme fonksiyonu, Eğlenme fonksiyonu ve Gelişim fonksiyonudur. Dinlenme, yeniden kazanım veya çalışma sonrasında stres ve yorgunluk atma, sinir gerginliklerini ortadan kaldırma fonksiyonunu üstlenmiştir. Günümüz sanayileşmiş toplumlarında iş ve iş dışı süreler düzenlendiğinden, dinlenme, bedensel ve ruhsal yönden yenilenmek amacıyla, aktif veya pasif birçok boş zaman etkinliğinin gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir [4]. Eğlenme fonksiyonu ise; can sıkıntısını ortadan kaldıran veya herhangi bir sıkıntı sonrası rahatlamayı ifade eden, günlük ihtiyaçların gerektirmediği, oyundan keyif almanın ön planda olduğu tüm sportif uğraşlar ya da diğer etkinliklere katılımı ifade eder [5]. Boş zamanın bir diğer fonksiyonlarından olan, gelişim fonksiyonu ise; insan düşüncesini iş monotonluğundan kurtarıp daha geniş sosyal katılımlar sağlamasına taban oluşturan, bireyin kişiliğini geliştirmesine yardımcı, çıkarıcı olmayan etkinlikleri içermektedir.

Boş zamanın kişisel yönden yararları; bireyin fiziki sağlık gelişimi ve ruh sağlığını sağlaması, bireyi sosyalleştirmesi, yaratıcılık, kişisel beceri ve yeteneklerini geliştirerek çalışma başarısı ve iş verimine olumlu etki sağlaması, sonucunda ekonomik canlılık ve bireyin mutlu olmasını sağlamasıdır [6]. Boş zamanları değerlendirmek sadece fiziksel olarak değil, ruhsal olarak da kişiye yararlar sağlamaktadır. Örneğin, Herbert J.Gans, serbest zaman ve bu süreçte yapılan rekreatif aktivitelerin kişilerde ruhsal sağlığın korunmasında etkin olduğunu

vurgulamakta ve bireye fiziksel ve duygusal rahatlama sağlayan, kaybolmuş enerjinin onarılması ile yorgunluğun azaltılmasını sağlayan da bir aktivite türü olarak tanımlandığını belirtmektedir [7]. Kişilerin boş zaman etkinlikleri ile yaratıcılıklarını kullanma fırsatına sahip olmaları, onlara “İhtiyaçlar Hiyerarşisinin” en üst basamağı olan “Kendini Gerçekleştirme” ihtiyacını gidermelerini de sağlamaktadır [8]. Boş zaman aktiviteleri ile birlikte iletişim kurarak ve işbirliği yaparak sadece temel fizyolojik ihtiyaçlarımızı karşılamakla kalmayıp aynı zamanda bir topluluğa dahil olma, katılma ve kabul edilme gibi ihtiyaçlarımızı da karşılamış oluruz.

Kişide bireysel ve toplumsal ihtiyaçları karşılamaya yönelik olan boş zaman aktiviteleri, motivasyon unsurunu da beraberinde getirmektedir. Motivasyon kavramı, bireyi belirli bir davranışa yönlendiren zihinsel ve duygusal bir enerji olarak tanımlanabilir. Motivasyonsuz harekete geçmek, başarmak ve sonuca ulaşmak imkânsızdır [9]. Temelde psikolojik bir olgu olan motivasyon kavramı, araştırmacıların değişik açılardan yaklaşmaları sonucu, birçok tanımla birlikte ortaya çikarmıştır. Desimone, Werner ve Harris (2002), motivasyonu, insan davranışının en temel unsurlarından biri olarak tanımlarken [10], Luthans (2005) ise; fiziksel ya da psikolojik bir eksiklikle ya da ihtiyaçla ortaya çıkan, bir hedefe ya da özendiriciye yönelik bireyi harekete geçiren bir süreç olarak tanımlamaktadır. Motivasyon ihtiyaçları ve teorileri, temel olarak üç ana başlık altında incelenebilir. Bunlar; insan doğası hakkında motivasyon teorileri, kapsam teorileri ve süreç teorileri olarak sınıflandırılmaktadır [11]. Boş zaman aktiviteleri aynı zamanda, kişide motivasyon ve tatmin duygusu kazandırması ile birlikte, kendi içerisinde farklı bir eğitim sürecini de kapsamaktadır. Bu süreç, kişiye boş zaman fırsatları sunan, toplum üzerinde boş zamanın etkisini anlamayı şart koşan ve boş zaman davranışlarını dikkate almayı amaçlayan eğitim olarak tanımlanmıştır [12]. Sonuç olarak, kişilerde tatmin duygusu yaratma, motivasyon ve eğitim konusunun önemi neticesinde, örgüt içerisinde yer alan eğitim programlarının, eğitim ihtiyacının belirlenmesiyle başlaması ve bu ihtiyacın, mevcut başarının istenilen başarı düzeyinden aşağıda olması durumunda ortaya çıkması ile görüldüğü söylenebilir [13]. Bu anlamda söz konusu çalışmada, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine katılımına etki eden motivasyon faktörlerinin nedenleri incelenecektir.

MATERYAL ve METOT

Araştırmanın alışma evrenini Ankara ili Keçiören ilçesindeki ilköğretim okullarında çeşitli branşlarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise Keçiören ilçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan yaklaşık 4700 öğretmenden rasgele seçilmiş 1075 kadın ve erkek öğretmen oluşturmuştur. Örneklem oluşturulmasında Krejcie & Morgan (1970) tarafından kullanılan formül uygulanarak bu sayı yaklaşık ve üzerinde belirlenmiştir [14]. Öleğın uygulandığı 1075 öğretmenden 135'i herhangi bir boş zaman etkinliğine katılımlarının olmadığını ve bu durumla ilgili motivasyonlarının bulunmadığını da ifade ederek öleğın ilgili bölümünü doldurmamışlardır. Ayrıca 151 kişi de boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonuna sahip olduklarını ancak etkinliklerine katılımlarının düzenlilik arz etmemesi nedeniyle etkinlik adını belirtmemişlerdir. Bu nedenle, uygulanan 1075 Boş Zaman Motivasyon Ölçeğinden, 286 tanesi değerlendirme dışı tutulmuştur. Geri kalan 789 kişinin ölçeği değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada, Mutlu, İ. (2008) tarafından geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş Boş Zaman Motivasyon Ölçeği (BMÖ) kullanılmıştır [15]. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların demografik bilgileri sorgulanmıştır. İkinci bölümde ise Mutlu tarafından yapılan faktör analizi (77.) sonucunda ortaya çıkan 5 alt boyuttan (1. Motivasyonsuzluk, 2. bilmek ve başarmak, 3. uyarıcı yaşama, 4) özdeşim / ie atım ve (5) dışsal düzenleme) ve 22 sorudan oluşan BMÖ veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

BULGULAR

Boş Zaman Ölçeğini cevaplayan 789 katılımcı öğretmenin kişisel bilgilerinin dağılımına göre; katılımcıların 537'si (%68.1) kadın, 252'sinin (%31.9) erkek katılımcılardan oluştuğu, Yaş ortalama dağılımlarının en çok 39-44 yaş arasında (%26.5) yığıldığı, evli olan katılımcı sayılarının %85 oranında olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Öğretmenlerin görevlerine göre boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonu görüşleri

Boyutlar	Sıra Ortalaması			X ²	P	fark
	İdareci	Kadro lu	Sözleşmeli			
Motivasyonsuzluk	337,6	399,2	369,3	3,076	,215	-
Bilmek-başarmak	426,7	394,3	380,8	,830	,660	-
Uyarıcı yaşama	419,5	397,0	338,3	3,051	,217	-
Özdeşim/ie atım	368,3	397,7	369,4	1,092	,579	-
Dışsal düzenleme	373,0	398,2	356,9	1,625	,444	-

N1 (idareci) =34 N2 (Kadro lu) =714 N3 (Sözleşmeli) =41 NTOPLAM=789 P* < 0,05 df=2

Öğretmenlerin Görevlerine Göre Boş Zaman Etkinliklerine Katılım Motivasyonuna ilişkin Kruskal Wallis analizleri sonuçları incelendiğinde; Motivasyonsuzluk, Bilmek-Başarmak, Uyarın-Yaşama, Özdeşim-içe Atım ve Dışsal Düzenleme boyutlarında Öğretmenlerin görev çeşitlerine göre katılım görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 1).

Tablo 2. Öğretmenlerin yaşlarına göre boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonu görüşleri

Boyutlar	Sıra Ortalaması					χ^2	P	fark
	1 (21-26)	2 (27-32)	3 (33-38)	4 (39-44)	5 (45 +)			
Motivasyonsuzluk	345,3	377,8	404,8	373,1	433,5	10,890	0,028*	1,2 ile 5
Bilmek-başarmak	424,8	422,1	380,8	372,1	407,1	6,303	0,178	-
Uyarın yaşama	371,0	399,8	411,2	387,6	386,7	2,028	0,731	-
Özdeşim/içe atım	395,1	426,9	400,0	375,4	385,0	5,060	0,281	-
Dışsal düzenleme	329,7	388,4	386,8	376,7	443,4	13,500	0,009*	1,2,3 ile 5
$N_1=39$	$N_2=154$	$N_3=201$	$N_4=209$	$N_5=186$	$N_{TOP}=789$	$P^*<0,05$	$df=4$	

Öğretmenlerin motivasyonsuzluk boyutuna ilişkin yaşlarına göre yapılan Kruskal Wallis analizi sonucunda bazı değerlerde anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 2). Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, (21-26) yaş grubu ve (27-32) yaş grubu ile (45+) yaş grubu öğretmenleri görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 45 üzeri yaş grubundaki öğretmenlerin genç öğretmenlere göre motivasyonsuzluklarının yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Öğretmenlerin hizmet sürelerine göre boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonu görüşleri

Boyutlar	Sıra Ortalaması					χ^2	P	fark
	1 (1-5)	2 (6-11)	3 (12-17)	4 (18-23)	5 (24 +)			
Motivasyonsuzluk	363,3	381,4	393,5	384,9	447,9	9,870	0,043*	1,2,3 ile 5
Bilmek-başarmak	407,2	409,5	390,9	368,7	405,6	3,147	0,534	-
Uyarın yaşama	378,4	410,3	402,3	379,7	387,3	2,292	0,682	-
Özdeşim/içe atım	387,5	418,2	396,7	377,7	385,5	2,836	0,586	-
Dışsal düzenleme	335,5	388,7	390,8	384,7	463,2	17,971	0,001*	1,2,3 ile 5
$N_1=86$	$N_2=162$	$N_3=275$	$N_4=139$	$N_5=127$	$N_{TOP}=789$	$P^*<0,05$	$df=4$	

Öğretmenlerin motivasyonsuzluk boyutuna ilişkin hizmet sürelerine göre yapılan Kruskal Wallis analizi sonucunda anlamlı bir farklar bulunmuştur (Tablo 3). Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, 1-2 hizmet grubu ve 3-5 hizmet grubu öğretmenleri görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 5 hizmet

grubundaki öğretmenlerin genç öğretmenlere göre motivasyonsuzluklarının yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Öğretmenlerin gelir durumlarına göre boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonu görüşleri

Boyutlar	Sıra Ortalaması					X ²	P*	**fark
	1 (500-1000)	2 (1001-1500)	3 (1501-2000)	4 (2001-2500)	5 (2501 +)			
Motivasyonsuzluk	366,2	439,5	425,6	402,0	380,9	5,557	0,235	-
Bilmek-başarmak	340,4	313,0	407,0	390,3	398,2	3,543	0,471	-
Uyaran yaşama	383,1	353,5	408,6	364,3	406,1	5,609	0,230	-
Özdeşim/içe atım	364,5	348,5	392,7	367,5	411,5	5,958	0,202	-
Dışsal düzenleme	365,4	356,2	450,0	424,0	364,7	20,075	0,000*	5 ile 3,4
N ₁ =22	N ₂ =13	N ₃ =148	N ₄ =191	N ₅ =415	N _{TOP} =789	P* < 0,05	df=4	** Mann Whitney U

Öğretmenlerin dışsal düzenleme boyutuyla gelir durumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 4). Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan istatistik testi sonucuna göre, 5-3 ve 4 gelir düzeyi grubu öğretmenleri görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 3 ve grubundaki öğretmenlerin 5 gelir düzeyi grubundaki öğretmenlere göre dışsal düzenleme boyutunun yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Öğretmenlerin branşlarına göre boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonu görüşlerini

Boyutlar	Sıra Ortalaması				X ²	P	fark
	1 (Sınıf)	6 (Fen)	9 (Sosyal)	11 (Görsel&Bed)			
Motivasyonsuzluk	399,9	407,1	390,9	367,4	1,992	0,574	
Bilmek-başarmak	372,8	396,3	424,5	365,4	8,551	0,036*	1,11 ile 9
Uyaran yaşama	391,1	394,8	409,2	360,1	3,131	0,372	
Özdeşim/içe atım	380,9	385,5	427,1	352,4	9,710	0,021*	1,11 ile 9
Dışsal düzenleme	399,6	385,2	400,0	382,8	,789	0,852	
N ₁ =(Sınıf Öğrt)	N ₂ =(Fen Bil.)	N ₃ =(Sosyal Bil.)	N ₄ =(Görsel Sanatlar ve Beden Eğit)	N _{TOP} =789	P* < 0,05	df=3	

Öğretmenlerin bilmek-başarmak boyutuna ilişkin branşlarına göre yapılan istatistik analiz sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 5). Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan test sonucuna göre, 1 ve 11 branş grubu ile 9 branş grubu öğretmenleri görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 9 branş grubundaki öğretmenlerin diğer branş grubundaki öğretmenlere göre bilmek-başarmak boyutunun yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin özdeşim/içe atım boyutuna ilişkin branşlarına göre yapılan istatistik analizi

sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 5).Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan test sonucuna göre, 1 ve 11 branş grubu ile 9 branş grubu öğretmenleri görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 9 branş grubundaki öğretmenlerin diğer branş grubundaki öğretmenlere göre özdeşim/içe atım boyutunun yüksek olduğu görölmüştür.

Tablo 6. Öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonu görüşleri

Boyutlar	Sıra Ortalaması			X ²	P	fark
	1(Enstitü)	2(Lisans)	3(Y.Lisans)			
Motivasyonsuzluk	487,2	389,1	379,4	11,610	0,003*	1 ile 2,3
Bilmek-başarmak	415,1	382,6	439,0	7,418	0,025*	2 ile 3
Uyaran yaşama	398,0	388,2	422,4	2,592	0,274	
Özdeşim/içe atım	367,1	389,8	429,4	4,398	0,111	
Dışsal düzenleme	484,3	389,3	379,7	10,487	0,005*	1 ile 2 ve 3
N ₁ =61	N ₂ =590	N ₃ =138	N _{Top} =789		P* < 0,05	df=2

Öğretmenlerin motivasyonsuzluk boyutuna ilişkin eğitim düzeylerine göre yapılan istatistiki analiz sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 6). Farklılığı yaratan grubu bulmak için test sonucuna göre, 1 ile 2 ve 3 eğitim düzey grubu öğretmenleri görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 1 eğitim düzey grubundaki öğretmenlerin diğer gruplardaki öğretmenlere göre motivasyonsuzluk alt boyutunun yüksek olduğu görölmüştür. Öğretmenlerin bilmek-başarmak boyutuna ilişkin eğitim düzeylerine göre yapılan istatistiki analiz sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 6) Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan test sonucuna göre, 2 ile 3 eğitim düzey grubu öğretmenleri görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 3 eğitim düzey grubundaki öğretmenlerin diğer eğitim düzey grubundaki öğretmenlere göre bilmek-başarmak boyutunun yüksek olduğu görölmüştür. Öğretmenlerin dışsal düzenleme boyutuna ilişkin eğitim düzeylerine göre yapılan istatistiki analiz sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan test sonucuna göre, 1 - 2 ve 3 eğitim düzey grubu öğretmenleri görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 1 eğitim düzey grubundaki öğretmenlerin diğer eğitim düzey grubundaki öğretmenlere göre dışsal düzenleme boyutunun yüksek olduğu görölmüştür.

Tablo 8. Öğretmenlerin herhangi bir etkinliğe katılıp katılmadıklarına göre boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonu görüşleri

Boyutlar	Cinsiyet	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Motivasyonsuzluk	VAR	454,4	204934,5	46909,5	0,000*
	YOK	554,3	106720,5		
Bilmek-başarmak	VAR	483,7	219929,0	49087,0	0,001*
	YOK	401,0	91726,0		
Uyaran yaşama	VAR	494,2	222368,0	40846,0	0,000*
	YOK	346,5	89287,0		
Özdeşim/içe atım	VAR	479,9	224896,5	52126,5	0,014*
	YOK	421,2	86758,5		
Dışsal düzenleme	VAR	468,0	200430,0	57645,0	0,526
	YOK	483,2	111225,0		
N _{VAR} =789		N _{YOK} =151	N _{TOP} =940	P* < 0,05	

Öğretmenlerin motivasyonsuzluk boyutuna ilişkin bir etkinliğe katılanlar ile katılmayanlar arasında yapılan Mann Whitney U testi sonucu anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 8). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, herhangi bir etkinliğe katılmayan öğretmenlerin motivasyonsuzluk düzeyinin bir etkinliğe katılan öğretmenlerden yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin bilmek-başarmak boyutuna ilişkin bir etkinliğe katılanlar ile katılmayanların görüşleri arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, herhangi bir etkinliğe katılan öğretmenlerin bilmek-başarmak düzeyinin herhangi bir etkinliğe katılmayan öğretmenlerden yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin uyaran yaşama boyutuna ilişkin bir etkinliğe katılanlar ile katılmayanların görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, herhangi bir etkinliğe katılan öğretmenlerin uyaran yaşama düzeyinin herhangi bir etkinliğe katılmayan öğretmenlerden yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin özdeşim/içe atım boyutuna ilişkin bir etkinliğe katılanlar ile katılmayanların görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, herhangi bir etkinliğe katılan öğretmenlerin özdeşim/içe atım düzeyinin herhangi bir etkinliğe katılmayan öğretmenlerden yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin medeni durumuna göre boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonu görüşlerine arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

TARTIşMA

Bu çalışmaya katılan ğretmenlerin BMÖ'ye (Boş Zaman Motivasyon leklerine) ait alt boyutlar için verdikleri yanıtlar incelenmiş, öğretmenler; cinsiyet, yaş, medeni durum, görev pozisyonu, branşı, hizmet suresi, eēitim düzeyi, gelir düzeyi ve düzenli bir etkinliēe katılımlarının olup olmadıēı üzerinden bulgular tartişılmıştır.

Bu çalışmanın sonucunda, Boş Zaman Motivasyon leēinde yer alan beş alt boyutun dışsal düzenleme boyutu hariç dört tanesinde kadınların erkeklere göre motivasyonlarının daha yüksek olduēu istatistik ($p<.05$) olarak da anlamlı bulunmuştur.

Erkeklerin sadece dışsal düzenleme boyutundaki motivasyon deēerlerinin kadınlardan yüksek olduēu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre sınıflandırılmasında verdikleri yanıtlar incelendiēinde BMÖ'ye ait tüm alt boyutlarda (motivasyonsuzluk, bilmek-başarmak, uyarıcı yaşama, özdeşim-ie atım, dışsal düzenleme) istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduēu gözlenmiştir. Erkekler motivasyonsuzluk alt boyutunda daha yüksek puanlara sahip olmuşlardır. Kadınların boş zaman aktivitelerine katılım motivasyonu erkeklere göre istatistik olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu farkın kadınlar lehine yüksek bulunması istatistik olarak da anlamlıdır. Kaya'nın 2003 yılında yaptıēı çalışmada da erkeklerin motivasyonsuzlukları kadınlara göre istatistiki olarak anlamlı yüksek bulunmuştur [16]. Bu sonuç da bulgularımızı destekler niteliktedir. Ancak, Mutlu (2008)'nin yaptıēı çalışmada ise kadınların motivasyonsuzluēu erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur [15].

Bizim alışmamızda "Uyarıcı yaşama" alt boyutunda da kadınlar erkeklere oranla daha yüksek puanlara sahiptirler. Mutlu ve ark. (2011)'nin çalışmasında da benzer sonuca ulaşılmış ve "uyarıcı yaşama" alt boyutunun katılımcıları rekreasyonel egzersizin birincil motivasyon kaynaēı olarak deēerlendirilmiřtir [17].

Gngrmş (2007)'nin çalışmasında katılımcıların rekreatif egzersizlere güdülenme düzeylerinin cinsiyete göre deēerlendirilmesinde, kadınların erkeklere göre saēlık, erkeklerin ise kadınlara göre rekabet boyutlarına daha fazla önem gösterdikleri tespit edilmiştir [18].

Öğretmenlerin gelir düzeyine göre sınıflandırılmasında dışsal düzenleme boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduēu gözlenmiştir. 2501+ TL gelir düzeyi grubundaki öğretmenlere nazaran 1501-2000 TL gelir düzeyi ve 2001-2500 TL gelir düzeyindeki öğretmenlerin boş zaman aktivitelerine katılım motivasyonunun daha çok dışsal faktörlere baēlı olduēu görünmektedir. Motivasyonsuzluk alt boyutunda herhangi bir fark

görülmemiştir. Ancak Mutlu ve ark.(2011)'nin çalışmasında, 500-1000 TL gelir düzeyine sahip olan katılımcıların, 1001-1500 TL gelir düzeyine sahip katılımcılara göre motivasyonsuzluk alt boyutunun yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu yönüyle Mutlu ve ark.(2011)'nin yaptığı çalışma bizim çalışmamızdan farklılık göstermektedir. Bunun nedeni, çalışmalarımızdaki katılımcıların eğitim düzey, sosyo-ekonomik düzey farklılıkları olabilir [17]. Binarbaşı (2006)'nin Kütahya ilinde öğretmenler üzerine yapılan bir çalışmada, öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine yeterli bir şekilde katılamama nedeni olarak ekonomik durumlarını görmedikleri ifade edilmiştir. Öğretmenlerin ekonomik durumları ile sadece yaptıkları etkinlik çeşitleri arasında paralellik bulunduğu belirtilmiştir. Bu alışmalar arasındaki bulgu farklılıkları eğitim durumuna, branş farklılığına ve diğer nedenlere bağlanabilir. Gelir düzeyindeki bu farklılık başka boyutlarla ilişkilendirilebilir [19].

Yapılan çalışmada, gelir düzeyleri yüksek olmasa da, ilköğretim öğretmenlerinin ekonomik durumlarının, boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları ve bunları gerçekleştirebilmelerinde bir engel oluşturmadığı görülmektedir. Çünkü öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirmede, büyük oranda, televizyon izleme, kitap-gazete okuma, müzik dinleme gibi ekonomik durumu zorlamayan, fazla para harcamalarını gerektirmeyen pasif etkinliklerde buldukları görülmektedir. Öçalan ve ark. (2013)'nin yaptığı çalışma da bu sonuçlarla uyum göstermektedir [20]. OECD'nin 2012 yılında açıkladığı araştırma sonuçlarına göre; insanlar daha çok kazandıkça çalışma hevesinin gerçekten azalması durumu da önemli bir konudur. Örneğin; bir yandan daha yüksek maaş boş zaman için fırsat maliyetini artırmakta ve insanları daha çok çalışmaya itmektedir. Diğer yandan daha yüksek gelir düzeyinin olması da çalışan bireyin, tahminen boş zamanını kapsayan hoşlandığı şeyler için daha çok harcama yapmasına neden olabilmektedir [11]. Bizim alışmamızdaki; 1501-2000 TL ve 2001-2500 gelir düzeyi grubundaki öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine katılımlarında dışsal faktörlerin daha etkili olması durumu ile OECD'nin (2012) açıkladığı araştırma sonuçları arasında bir ilişki kurulabilir.

Boş zaman etkinliklerine katılım süresi değerlendirildiğinde; Tunçel (1999)'in İzmir ilindeki akademik ve özel liselerdeki 311 öğretmenle yaptığı çalışmada; öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine katılım sıklık derecesi, haftada bir gün ve günde 2 saat olarak gözlemlenmiş. Boş zaman etkinliklerine; fiziki uygunluk, sağlıklı olma, monotonluktan uzaklaşma ve arkadaşlarla birlikte olma gibi nedenlerle katıldıkları görülmüştür. Bizim

çalışmamızda ise, öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine katılım sıklık derecesi haftada 2 gün ve günde bir saat olarak görülmektedir. Bu bağlamda boş zaman etkinliklerinin öğretmenler tarafından ne sıklıkla yapıldığına dair çeşitli değişkenler göz önüne alınarak özgün çalışmalar yapılabilir [21].

Çalışmamızdaki öğretmenlerin medeni durumlarına göre tüm alt boyutlarda anlamlı bir fark bulunmaması öğretmenlerin homojen bir yapıya sahip olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Ancak Mutlu ve ark. (2011)'nin çalışmasında, dışsal düzenleme alt boyutunda medeni hal'e göre bekar katılımcıların daha yüksek puanlara sahip olduğu gösterilmektedir. Bu durum için bekar katılımcıların boş zaman etkinliklerine katılmalarında dışsal faktörlerin etkili olduğu söylenebilir ve bu durumun nedeni de katılımcıların diğer meslek gruplarından ve çeşitli eğitim durumlarına sahip olmalarından kaynaklanabilir [17].

Çalışmaya dahil edilen öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine katılım motivasyon düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre çeşitlilik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Boş Zaman Motivasyon Ölçeği'nde yer alan beş alt boyutta ele alınan bağımsız değişkenlerden dolayı farklılıkların ortaya çıktığı ancak bu farklılıkların en çok motivasyonsuzluk, bilmek başarmak ve dışsal düzenleme boyutlarında arttığı görülmüştür. Bu farklılığın oluşmasında, cinsiyet, yaş, hizmet süresi, gelir düzeyi, branş, eğitim düzeyi ve herhangi bir düzenli etkinliğe katılıp katılmadıklarının seçimi gibi değişkenlerin daha etkin olduğu belirlenmiştir.

45 ve üzeri yaş grubundaki öğretmenlerin boş zaman aktivitelerine katılım motivasyonunun daha çok dışsal faktörlere bağlı olduğu görülmektedir. Buna karşın daha genç yaştaki öğretmenler ise içsel faktörlerden daha fazla etkilenmektedir. Öğretmenlerin hizmet sürelerine dair bulgular göz önüne alındığında; 24 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip öğretmenlerin dışsal düzenleme boyutunun daha az hizmet süresine sahip öğretmenlere oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Motivasyonsuzluk boyutu ele alındığında; 24 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip öğretmenlerin daha az motivasyona sahip sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin branş değişkenine göre şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

9 (Sosyal Bilimler) branş grubundaki öğretmenler, 1 (Sınıf Öğretmenliği) ve 11 (Görsel Sanatlar & Beden Eğitimi) branş grubundaki öğretmenlere nispeten hem bilmek başarmak boyutunda hem de özdeşim/içe atım boyutunda daha yüksek değerlere sahiptirler. Eğitim faktörünün bilmek/başarmak alt boyutunda motivasyonu artırdığı görülmektedir.

Öğretmenlerin düzenli bir şekilde herhangi bir etkinliğe katılıp katılmadıkları değişkeniyle ilgili sonuçlar da ise doğal olarak düzenli bir etkinliğe katılan öğretmenlerin, diğerlerine nazaran dışsal düzenleme boyutu hariç tüm boyutlarda yüksek değerlere sahip olduklarını göstermektedir.

Eğitim düzeyi değişkeni incelendiğinde ise; enstitü mezunu öğretmenlerin diğer eğitim düzeyindeki öğretmenlere göre motivasyonsuzluklarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ancak dışsal düzenleme boyutunda ise enstitü mezunu öğretmenlerin daha yüksek değerlere sahip olduğu da görülmektedir. Yüksek lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlere ait bilmek/başarmak boyutu değerleri de enstitü ve lisans mezunu öğretmenlere göre yüksek değerlere sahiptir. Bu noktada; eğitim faktörünün bilmek/başarmak alt boyutunda motivasyonu artırdığı görülmektedir. Bu sonuç; uzun vadede eğitimle kazanılan değerlerden birinin de motivasyon kavramı olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin çalışma ortamlarında motivasyon araçlarının belirlenip uygulandıktan sonra etkili olup olmadığı ölçülmeli, denetlenmeli ve sonucunda eksiklikler giderilmeli, hali hazırdaki şartların iyileştirilmesi planlanabilir.

Öğretmenlerin ihtiyaçlarının bilinmesi ve örgütün buna göre yapılması motivasyon artışı sağlar. Bu nedenle, öğretmenleri verimli bir şekilde çalışmaya yönlendirecek, sorunların çözümünde harekete geçirecek ve başarılarını ödüllendirecek bir ortam yaratılmalıdır. Hizmet yılı fazla olan öğretmenlerin motivasyon eksikliğinin nedenlerine ilişkin çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışma farklı kademelerde çalışan öğretmenlere yinelenabilir.

KAYNAKLAR

1. Nixon EJ, Jewett EA. An Introduction to Physical Education, Seventy Edition, Toronto, 1969.
2. Şahin HM. Beden Eğitimi ve Sporda Temel Kavramlar sportif-tıbbi-sosyal terimler sözlüğü, Gaziantepspor Kulübü Yayınları. Yayın No:1, 2002: 86,342.
3. Parker S. Sociology of Leisure, Edited by Critcher C, Bramham P, Tomlinson A. E&FN SPon, London, 1995: 28-29.
4. Karaküçük S. Rekreasyon: (Boş Zamanları Değerlendirme) kavram-kapsam ve bir araştırma, Seren Ofset, 2.baskı, Ankara, 1997.
5. Broadhurst R. Managing Environments for Leisure and Recreation, New York: Routledge, 2008.
6. Cordes KA, Ibrahim HM. Applications in Recreation&Leisure, Mosby-Year Book, Inc. Chapter 3. USA, 1996.
7. Kraus R. Series in Health, Physical Education, Physical Therapy, and Recreation. USA, 1971.

8. Sevil T, ŐimŐek KY, Katırcı, H, elik VO, eliksoy MA. "Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi", T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2497, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1468. Editör: Serdar KocaekŐi, EskiŐehir, 2012: 3,14,21,155.
9. Aytürk N. Örgütsel ve Yönetmel DavranıŐ, Detay Yayıncılık, Ankara, 2010.
10. Desimone RL, Werner JM, Harris DM. Human Resource Development, 3rd Ed, Harcourt College Publishers, USA, 2002.
11. İnsan Kaynakları Yönetimi [<http://iky-fatihduman.tr.gg/Motivasyon-Kavram%26%23305%3B-ve-Motivasyon-Teorileri-.htm>]. Turkey: 2014 [cited 2014 Dec 10]. Available from: <http://iky-fatihduman.tr.gg>.
12. Graefe A, Parker S. Recreation And Leisure, An Introductory Handbook, Venture Publishing Inc., 1640, Oxford Circle State College, PA 16803, 1987.
13. Dinçer Ö, Fidan Y. İŐletme Yönetimine Giriş, Beta Yayım, 2.Baskı, İstanbul, 1996.
14. Krejcie RV, Morgan DW. "Determining Sample Size for Research Activities." Educational and Psychological Measurement - EDUC PSYCHOL MEAS, vol: 30, no: 3, 1970: 607-610.
15. Mutlu İ. Egzersiz Yapan KiŐilerin Boş Zamanlarına Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma (Kayseri İli Örneği) Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Niğde, 2008.
16. Kaya S. YetiŐtirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi ve Etkinliklerin SosyalleŐmeye Etkisi, Doktora Tezi Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara, 2003.
17. Mutlu İ, Yılmaz B, Sevindi T, GöngörmüŐ HA, Gürbüz B. Bireyleri Rekreasyonel Amaçlı Egzersize Motive Eden Faktörlerin eŐitli DeđerŐkenlere Göre KarŐılaŐtırılması, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 13 (1), 2011: 54–61.
18. GüngörmüŐ HA. Özel Sağlık-Spor Merkezlerinden Hizmet Alan Bireyleri Rekreasyonel Egzersize Güdöleyen Faktörler, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara, 2007.
19. Binarbaşı S. İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme AlıŐkanlıklarının Tespiti ve İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2006.
20. Öçalan M, Öcal ZA, Yörübulut S. Kırıkkale İl Merkezindeki İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme AlıŐkanlıklarının İncelenmesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 8, 2013:58-68.
21. Tunçel EF. Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme AlıŐkanlıklarında Sporun Yeri (İzmir İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1999.